

TRENDOVI

1. Pregled

Dva najvažnija makroekonomska poboljšanja iz 2016. sa kojima se ulazi u 2017. su ubrzanje privrednog rasta (sa 0,8% iz 2015. na 2,8%) i snažno umanjeno fiskalnog deficita (sa 3,7% BDP-a u 2015. na 1,4% BDP-a u 2016. godini). Uz to, preostali važni ekonomski indikatori takođe su imali relativno povoljna kretanja: inflacija je bila veoma niska i stabilna, u proseku je iznosila 1,2%; tekući deficit umanjio se sa 4,7% BDP-a iz 2015. na 4% BDP-a; učešće nenaplativih kredita smanjilo se tokom 2016. sa 20 na 16%; a zaposlenost pokazuje znake postepenog oporavka (podaci o visokom rastu zaposlenosti iz Ankete o radnoj snazi su sumnjivi i malo verovatni). Široko rasprostranjena ekonomska i fiskalna poboljšanja iz 2016. mogu, na prvi pogled, da sugerišu da je Srbija blizu trajno visokog i uravnoteženog privrednog rasta i uređenih javnih finansija. Trebalo bi, međutim, imati u vidu da je dostizanje takvih ciljeva trka na duge staze, za koju je važnija dobra priprema i istrajnost, od dobrog starta. Zbog toga smo u ovom izdanju *QM*-a gledali ne samo kratkoročna ekonomska kretanja u 2016. i perspektive u 2017, već i to da li je Srbija dovoljno dobro pripremljena za dugoročno održive visoke stope privrednog rasta kojim bi sustigla razvijenije zemlje Centralne i Istočne Evrope i obezbedila značajno povećanje životnog standarda stanovništva. Odgovoru na ovo pitanje posvećen je Uvodnik ovog izdanja *QM*-a – i on je, nažalost, još uvek negativan.

Glavna strukturna prepreka uspostavljanju visokog i trajno održivog privrednog rasta je nedovoljno učešće investicija u BDP-u. Investicije u Srbiji trenutno iznose svega oko 18% BDP-a – što je čak za trećinu niže od potrebnog nivoa za održiv privredni rast od preko 4%. Uz to, znatan deo investicija u Srbiji se finansira iz inostranstva, a ne iz domaće štednje, što možda jeste povoljno u kratkom roku, ali može da predstavlja opasnost i rizik za privredni rast u dugom roku (v. Uvodnik). U ovom kontekstu trebalo bi posmatrati i, načelno pozitivan, rast investicija u 2016. od oko 5% (uz stopu rasta BDP-a od 2,8%). Naime, sa nepromenjenim trendovima, poželjno učešće investicija u BDP-u od oko 25% dostiglo bi se tek oko 2030. godine. Zato bi dostizanje visokog i održivog privrednog rasta država trebalo da podrži dobrim ekonomskim politikama usmerenim na povećanje investicija. Tu se, pre svega, misli na unapređenje investicionog ambijenta, naročito vladavinu prava – jer na relevantnim listama konkurentnosti Srbija naročito zaostaje po zaštiti vlasničkih prava, ispunjavanju ugovora, efikasnosti donošenja sudskih presuda i korupciji. Uz potrebno poboljšanje ambijenta, država bi trebalo i neposredno da poveća javne investicije, sa sadašnjih 3,3% BDP-a na najmanje 4,5% BDP-a. Još jedan važan razlog zbog kog su investicije u Srbiji niske je loše vođenje javnih i državnih preduzeća. Samo EPS bi trebalo da ih poveća za oko 0,5% BDP-a, kako bi imao investicije veće od amortizacije. Stoga sugerišemo da Vlada preispita politiku uzimanja velikog dela profita javnih preduzeća, jer se na taj način sredstva namenjena investicijama preusmeravaju skoro u celini u tekuću potrošnju.

I pored znatnih fiskalnih poboljšanja u 2016, pred Srbijom je još uvek dugačak put do trajnog uređenja javnih finansija. U 2016. fiskalni deficit jeste značajno smanjen, čime je napokon zaustavljen rast javnog duga u odnosu na BDP. Međutim, Srbija je sa javnim dugom od preko 70% BDP-a prezadužena zemlja koja mora u dugom roku da vodi odgovornu fiskalnu politiku. Najveći rizik po fiskalnu stabilnost predstavljaju nereformisana javna preduzeća (Srbijagas, EPS) i neprivatizovana državna preduzeća (RTB Bor, Galenika, Petrohemija, Azotara i dr.). Ubedljivo najveći državni sistemi, prosveta i zdravstvo, veoma su neefikasni i zaostali, a njihove reforme se ne sprovode iako se iz godine u godinu najavljuju. Modernizacija Poreske uprave kasni, finansije velikog broja lokalnih samouprava su neodržive, a postoji i čitav niz drugih strukturnih problema javnih finansija Srbije koji su trenutno prikriveni dobrim kratkoročnim fiskalnim kretanjima. Za ozdravljenje javnih finansija Srbije potrebno je da fiskalni deficit u dugom roku bude na niskom nivou, međutim već postoje najave predstavnika Vlade da će tokom ove godine dodatno

značajno povećati plate u javnom sektoru i penzije, kao i da će se smanjiti porezi. Ako bi se ove mere sprovele onda bi sadašnje poboljšanje fiskalnih performansi predstavljalo samo kratku epizodu, nakon koje bi usledio ponovni rast fiskalnog deficita i javnog duga.

Početak ovog Pregleda, koji uglavnom ukazuje na brojne strukturne probleme ekonomije Srbije, možda je neuobičajen imajući u vidu da su makroekonomski trendovi u 2016. i perspektive za 2017. relativno povoljne. Međutim, postoje razlozi zbog kojih je važno u prvi plan istaći te probleme, pre nego što se pređe na pozitivne ocene tekućih makroekonomskih kretanja. Pre svega, primetili smo da su povoljni ekonomski trendovi u 2016. bili zajednički za gotovo sve zemlje u regionu. To ukazuje da dobra makroekonomska kretanja nisu došla isključivo našom zaslugom, već i zbog povoljnih međunarodnih okolnosti (niske cene nafte, niske kamatne stope, oporavak Evrozone i dr.). Ovaj, dobar međunarodni trenutak, neće trajati večno i trebalo bi ga zato iskoristiti za sprovođenje neophodnih strukturnih reformi, kako bi Srbija osigurala visok privredni rast i onda kada se povoljne međunarodne okolnosti promene. Zato prava mera tekućih ekonomskih uspeha ne sme da bude samo ostvarena stopa rasta BDP-a ili smanjenje fiskalnog deficita, već i poboljšanje strukture BDP-a i napredak u sprovođenju fiskalnih reformi.

Privredni rast u 2016. iznosio je solidnih 2,8%, što je ujedno i najveći rast BDP-a još od izbijanja krize u 2008. godini (v. odeljak 2. „Privredna aktivnost“). Privreda Srbije se sa takvim rastom BDP-a u 2016. godini, napokon trajno „odlepila” od pretkriznog nivoa proizvodnje posle sedam godina stagnacije. Struktura ostvarenog privrednog rasta bila je u načelu povoljna. Glavni pokretač privrednog rasta u 2016. bio je neto izvoz, a iznadprosečan rast imale su i investicije. Sa druge strane, lična i državna potrošnja rasle su nešto sporije od rasta BDP-a. U poslednjem kvartalu 2016. došlo je do zastoja u privrednom oporavku, jer je desezonirani rast BDP-a u odnosu na Q3 iznosio svega 0,2% (što bi odgovaralo godišnjem rastu privrede od samo 0,8%). Analiza *QM*-a, međutim, pokazuje da je ovo usporavanje najverovatnije privremeno, jer nije bilo široko rasprostranjeno na privredne delatnosti, a neki važni indikatori privrednih trendova, poput prerađivačke industrije i izvoza, u decembru 2016. ponovo ubrzavaju. Zbog toga ocenjujemo da i pored nešto slabijeg završetka 2016, prognozirana stopa rasta od 3% u 2017. nije ugrožena.

Zaposlenost se postepeno povećava tokom 2016, a stvarna mera tog poboljšanja je rast registrovane zaposlenosti od oko 1%, koja se prati na osnovu pouzdanijih podataka iz Centralnog registra obaveznog socijalnog osiguranja (v. odeljak 3. „Zaposlenost i zarade“). Povećanje registrovane zaposlenosti od oko 1%, uz rast prosečne zarade od 3,8% (2,5% realno) konzistentno je sa rastom BDP-a od 2,8% i rastom naplaćenih doprinosa od oko 4,5%. Postepeno povećanje zaposlenosti jedna je od važnijih posledica započetog privrednog oporavka u prethodne dve godine, koja ne samo što pozitivno utiče na smanjenje siromaštva i povećanje životnog standarda stanovništva, već (uz druge mere) pomaže i fiskalnu stabilnost zemlje. Naime, jedna od važnijih posledica nešto povoljnijih trendova na tržištu rada je i to što se u 2016. poboljšao odnos broja zaposlenih koji uplaćuju doprinose i broja penzionera. Takvim kretanjima, naravno, nisu isključivo doprineli blago pozitivni trendovi na tržištu rada već i penzijska reforma koja je efektivno započeta 2015 godine. Blagi rast broja zaposlenih trebalo bi da se nastavi i u 2017, u skladu sa očekivanim kretanjem privredne aktivnosti, pa bi mogao da iznosi oko 1,5%. Napominjemo da smo se i u ovom izdanju *QM*-a bavili i nepouzdanošću zvaničnih podataka o kretanju zaposlenosti koje pokazuje Anketa o radnoj snazi (ARS). Analiza pokazuje da je snažno povećanje ukupne zaposlenosti od 5,6% i smanjenje broja nezaposlenih za oko 20% tokom 2016. koje pokazuje ARS malo verovatno, pošto odudara od svih drugih makroekonomskih trendova.

Tokom 2016. smanjuju se spoljne ekonomske neravnoteže Srbije, jer se platnobilansni trendovi poboljšavaju (v. odeljak 4. „Platni bilans i spoljna trgovina“). Tekući deficit umanjnjen je sa 4,7% BDP-a (oko 1,6 mlrd evra) iz 2015. na 4% BDP-a u 2016. (oko 1,4 mlrd evra), što ujedno predstavlja njegovu najnižu vrednost u odnosu na BDP u prethodnih petnaest godina. Iza ovog poboljšanja stoje povoljna kretanja u spoljnotrgovinskoj razmeni, odnosno visok rast izvoza od preko 10% (uz nešto sporiji rast uvoza od oko 5%). Pokrivenost robnog uvoza izvozom porasla je u 2016. na 77% u odnosu na 73% iz 2015. godine, a kada trgovinskoj razmeni robe pridodamo i usluge (gde Srbija ima pozitivan bilans u razmeni sa svetom), pokrivenost uvoza izvozom u 2016.

raste na 87%. Takođe, dobro je što je, ovako umanjeni, tekući deficit, u potpunosti pokriven najzdravijim prilivom kapitala iz inostranstva, odnosno stranim direktnim investicijama (SDI). Neto SDI su u 2016. dostigle 1,86 mlrd evra i povećane su za oko 3% u odnosu na 2015. godinu. Nepotpuni podaci (za prva tri kvartala 2016.) ukazuju da je iznadprosečan rast SDI od oko 6% bio u prerađivačkoj industriji na koju otpada oko trećine svih SDI, što je takođe pozitivan trend. U 2017. očekujemo da tekući deficit padne na ispod 4% BDP-a, a u srednjem roku cilj ekonomske politike trebalo bi da bude njegovo dalje postepeno smanjenje, a potom i ostvarenje suficita. Ključnu ulogu u tome mogao bi da odigra sporiji rast domaće tražnje od rasta BDP-a, kao i održanje kursa dinara na konkurentnom nivou.

Inflacija je u 2016. bila rekordno niska (v. odeljak 5. „Cene i devizni kurs“) i u proseku je iznosila 1,2%. Uz to, tokom čak šest meseci 2016. ostvarena je deflacija (pad cena). Na, za Srbiju izuzetno nisku inflaciju, uticali su i spoljni i unutrašnji činioci. Niska agregatna tražnja i nizak rast regulisanih cena bili su najvažniji domaći dezinflatorni činioci, dok je niska inflacija u međunarodnom okruženju bila najvažniji spoljni dezinflatorni činilac. Kurs dinara tokom 2016. bio je veoma stabilan, toliko, da je dinar bio jedna od najstabilnijih valuta u Evropi, od svih koje zvanično funkcionišu u režimu fleksibilnog kursa. U drugoj polovini 2016. pojavljuju se i neki činioci koji deluju na ubrzanje inflacije – počinje svetski rast cena hrane i nafte, a nešto povoljnija kretanja na tržištu rada Srbije i relativno visok rast kredita stanovništvu postepeno počinju da povećavaju domaću tražnju. Kao posledica tih činilaca, inflacija početkom 2017. ubrzava. U januaru 2017, prvi put još od februara 2014, inflacija je bila u ciljnom koridoru NBS (ne samo zbog ubrzanja inflacije već i zbog, opravdanog, spuštanje ciljnog koridora NBS na $3 \pm 1,5\%$), a već u februaru međugodišnja inflacija dostiže 3,2%, što je njen najviši nivo još od septembra 2013. godine. Inflacija blizu sredine ciljnog koridora NBS je povoljna za privredu Srbije i bilo bi dobro da se zadrži na sadašnjem nivou (uz neizbežne oscilacije) tokom čitave 2017. godine.

Kreditna aktivnost banaka u 2016. pokazuje znake oporavka (v. odeljak 7. „Monetarni tokovi i politika“), što se prvenstveno manifestuje kroz relativno snažno i postojano ubrzanje rasta kredita stanovništvu. Krediti privredi su tokom godine takodje realno rasli, ali su u poslednjem kvartalu smanjeni, ali ocenjujemo da je ovo smanjenje posledica prodaje i otpisa loših kredita, i da ne odražava dinamiku tekuće kreditne aktivnosti. Verujemo da je na rast kredita uticao i dalji pad kamatnih stopa tokom 2016, koji se odnosio kako na indeksirane tako i na dinarske kredite. Tokom 2016. došlo je i do prvog snažnijeg umanjavanja učešća loših kredita u ukupnim kreditnim plasmanima banaka još od izbijanja krize. Učešće loših kredita u ukupnim smanjeno je sa oko 20% sa početka 2016. na 16-17% na kraju 2016, što je njihov najniži nivo još od 2012. godine. Do smanjenja učešća nenaplativih kredita je došlo usled otpisa i prodaje loših kredita, a u manjoj meri usled njihove naplate. U 2017. godini očekujemo da se povoljni uslovi kreditiranja odraze na dalji rast kreditne aktivnosti, ali da tokom ove godine dođe i do znatnijeg rasta kreditiranja privrede.

Iz fiskalnog ugla 2016. godina bila je uspešna – deficit opšte države smanjen je za preko 2 p.p. BDP-a u odnosu na prethodnu godinu i iznosio je 1,4% BDP-a, a uz to je zaustavljen rast javnog duga prema BDP-u, prvi put od 2008. godine (v. odeljak 6. „Fiskalni tokovi i politika“). Dobri fiskalni rezultati posledica su nastavka osetnog rasta gotovo svih poreskih prihoda, kao i znatnog rasta neporeskih prihoda. Rast poreskih prihoda može se objasniti rastom relevantnih poreskih osnovica (rast potrošnje, dohodaka i zaposlenosti), kao i efektima suzbijanja sive ekonomije. Javni rashodi su, kao i prihodi, u 2016. takođe bili veći od planiranih, što načelno nije dobro, ali trebalo bi imati u vidu da je deo tog povećanja bio posledica neplaniranog i pozitivnog povećanja javnih investicija. U 2015. i 2016. godini ostvareno je snažno fiskalno prilagođavanje, za preko 5% BDP-a, što jeste impresivan rezultat, ali je za uspeh fiskalne konsolidacije ključno da se intenziviraju, i u kratkom roku završe više puta najavljene aktivnosti na restrukturiranju i privatizaciji javnih i državnih preduzeća, ali i da se odustane od najavljenih mera koje bi dovele do ponovnog rasta fiskalnog deficita. Fiskalna kretanja krajem 2016. i u prvim mesecima 2017. ukazuju da bi i u 2017, kao u prethodnim godinama, fiskalni deficit mogao da bude nešto manji od planiranog i da iznosi 1-1,5% BDP-a.

Javni dug je na kraju 2016. iznosio 74,5% BDP-a, što je za 1,3% BDP-a manje nego na kraju 2015. godine. To ukazuje da su mere fiskalne konsolidacije dale rezultate, jer je u 2016. zaustavljen šestogodišnji trend rasta javnog duga u odnosu na BDP. Međutim, rizici njegovog ponovnog rasta u dolednoj budućnosti još uvek nisu otklonjeni. Stoga, u cilju trajne stabilizacije javnih finansija Srbije preporučujemo ne samo dosledna primena postojećeg aranžmana sa MMF u preostalih godinu dana, već i započinjanje aktivnosti na zaključenju novog aranžmana – koji bi ovog puta veći fokus imao na strukturnim reformama. Održivost javnog duga Srbije je i pod snažnim uticajem kursnog rizika, budući da je u 2015. i 2016. javni dug porastao i usled promene kursa dinara (pre svega prema dolaru), što ukazuje na potrebu da se u ukupnoj strategiji zaduživanja države, veća pažnja posveti upravljanju kursnim rizikom. U 2017, ukoliko ne bude velikih promena kursa dinara, očekujemo dalje smanjenje učešća javnog duga u BDP-u za oko 2 p.p.

Srbija: izabrani makroekonomski pokazatelji, 2006–2016

	Godišnji podaci											2015				2016			
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
Privredna aktivnost	međugodišnji realni rast¹⁾																		
BDP (u mlrd. dinara)	2.055,2	2.355,1	2.744,9	2.880,1	3.067,2	3.407,6	3.584,2	3.876,4	3.908,5	4.043,5	4.197,8
BDP	4,9	5,9	5,4	-3,1	0,6	1,4	-1	2,6	-1,8	0,8	2,8	-1,7	1,2	2,3	1,1	3,9	2,0	2,8	2,5
Nepoljoprivredna BDV	5,1	6,9	4,4	-3,3	0,2	1,5	1,1	1,6	-2,5	1,9	2,6	-1,9	2,7	3,7	2,2	4,2	1,9	2,4	2,1
Industrijska proizvodnja	4,2	4,1	1,4	-12,6	2,5	2,2	-2,9	5,5	-6,5	8,2	4,7	-2,0	11,1	13,2	10,2	10,5	2,4	3,7	2,8
Prerađivačka industrija	4,5	4,7	1,1	-16,1	3,9	0,4	-1,8	4,8	-1,4	5,3	5,3	4,2	7,3	6,4	3,2	6,5	5,9	4,4	5,3
Prosečna mesečna neto plata (u din.) ²⁾	21.745	27.785	29.174	31.758	34.159	37.976	41.377	43.932	44.530	44.437	46.097	41.718	44.717	44.719	46.592	43.588	46.450	46.041	48.165
Registrovana zaposlenost (CROSO)	2.028	1.998	1.997	1.901	1.805	1.866	1.865	1.864	1.845	1.990	1.977
Fiskalni podaci	u % BDP																		
Javni prihodi	42,4	42,1	41,5	38,6	-1,5	-4,6	0,6	-3,0	3,2	3,1	7,5	6,9	3,5	4,5	-1,4	7,4	7,8	9,2	5,6
Javni rashodi	42,7	42,8	43,7	42,7	-1,7	3,3	3,6	-5,7	5,2	-3,2	1,9	-5,4	-3,8	-1,3	-2,6	5,7	4,9	2,3	-3,7
Konsolidovani bilans (def. GFS) ³⁾	-33,5	-58,2	-68,9	-121,8	-136,4	-158,2	-217,4	-178,7	-258,1	-149,1	-57,1	-21,2	-14,2	-15,8	-98,0	-16,0	-2,1	13,8	-52,8
Platni bilans	u milionima evra, tokovi⁴⁾																		
Uvoz robe ⁵⁾	-10.993	-12.926	-15.329	-10.608	-11.575	-13.614	-14.011	-14.674	-14.752	-15.350	-16.209	-3.648	-3.869	-3.777	-4.057	-3.701	-4.230	-3.939	-4.339
Izvoz robe ⁶⁾	5.111	5.813	6.840	5.543	6.856	8.118	8.376	10.515	10.641	11.357	12.732	2.601	2.997	2.882	2.877	2.956	3.294	3.131	3.351
Bilans tekućeg računa ⁷⁾	-13.137	-5.474	-7.136	-2.032	-2.037	3.656	3.671	-2.098	-1.985	-1.577	-1.370	-511	-279	-343	-465	-378	-309	-293	-390
u % BDP ⁸⁾	-12,9	-18,6	-21,1	-6,6	-6,8	-10,9	-7,1	-6,1	-5,9	-4,8	-4,0	-6,7	-3,2	-3,9	-5,2	-4,8	-1,6	-3,3	-4,5
Bilans finansijskog računa ⁹⁾	7.635	5.439	6.598	2.280	1.553	3.340	3.351	1.630	1.705	1.205	790	427	139	243	396	184	197	127	282
Strane direktne investicije ¹⁰⁾	4.348	2.528	2.486	2.068	1.133	3.320	753	1.298	1.236	1.804	1.861	339	441	510	514	480	404	492	485
(+) znači povećanje	4.240	742	-1.687	2.363	-929	1.801	-1.137	697	-1.797	166	-302	111	-32	300	-213	-836	-317	332	519
Monetarni podaci	u milionima dinara, stanja na kraju perioda¹¹⁾																		
NBS neto sopstvene rezerve ¹²⁾	302.783	400.195	475.110	578.791	489.847	606.834	656.347	757.689	788.293	931.320	923.966	854.636	858.972	902.526	931.320	884.093	846.969	899.959	923.966
NBS neto sopstvene rezerve ¹³⁾ , u ml. evra	3.833	5.051	5.362	6.030	4.609	5.895	5.781	6.605	6.486	7.649	7.486	7.094	7.125	7.509	7.649	7.180	6.864	7.303	7.486
Kreditni inostranom sektoru	606.171	842.512	1.126.111	1.306.224	1.660.870	1.784.237	1.958.094	1.870.916	1.927.668	1.962.974	2.031.825	1.919.958	1.918.917	1.929.573	1.982.974	1.961.626	2.009.537	2.044.160	2.031.825
Dovena srednja stanovitava	260.661	381.687	413.366	565.294	730.946	775.600	909.112	933.839	996.277	1.014.260	1.070.944	1.004.948	1.010.179	995.123	1.014.260	1.027.439	1.048.123	1.053.841	1.070.944
M2 (12-m realni rast, u %)	30,6	27,8	2,9	9,8	1,3	2,7	-2,2	2,3	6,7	5,5	8	6,4	5,8	2,6	5,5	7,2	7,3	9,4	8
Kreditni inostranom sektoru (12-m realni rast, u %)	10,3	24,9	25,2	5,2	13,9	0,5	-2,1	-8,3	1,2	1,4	0,9	3,7	2	0,7	1,4	1,6	4,2	5,2	0,9
Kreditni inostranom sektoru, u % BDP	28,6	35,0	42,0	45,8	54,0	52,4	54,7	48,3	49,5	48,4	47,2	47,4	47,0	46,9	47,8	46,8	47,6	48,0	47,2
Cene i kurs	međugodišnji rast¹⁴⁾																		
Indeks potrošačkih cena ¹⁵⁾	6,5	11,3	8,6	6,6	10,2	7,0	12,2	2,2	1,8	1,6	1,5	1,8	1,9	1,4	1,6	0,6	0,3	0,6	1,5
Realni kurs dinar/evro (prosek 2005=100) ¹⁶⁾	92,1	83,9	78,5	83,9	80,0	80,43	85,3	80,2	81,8	83,1	84,0	83,8	83,0	82,6	83,2	83,48	84,31	84,08	84,21
Nominalni kurs dinar/evro ¹⁷⁾	84,19	79,97	81,46	93,90	102,90	101,88	113,03	113,09	117,25	120,8	125,1	121,6	120,4	120,2	120,8	122,85	123,01	123,3	123,26

Izvor: FREN.

1) Ukoliko drugačije nije naznačeno.

2) Podaci od 2008. godine predstavljaju korigovane podatke na osnovu proširenog obuhvata uzorka za računanje prosečne zarade. Time su nominalne vrednosti zarada za 2008. godinu uporedive sa nominalnim vrednostima za 2009. i 2010, ali nisu uporedive sa prethodnim godinama. * U 2015. godini promenjena je metodologija registrovane zaposlenosti, podatak u Q4 2015. je godisnji prosek za 2015.

3) Pod pojmom zaposleni podrazumevaju se lica koja imaju formalno pravni ugovor o zaposlenju, odnosno zasnovani radni odnos sa poslodavcem na određeno ili neodređeno vreme i lica koja rade van radnog odnosa na osnovu ugovora o delu ili na osnovu ugovora o obavljanju privremenih i povremenih poslova; lica koja obavljaju samostalne delatnosti ili su osnivači privrednih društava ili preduzetničkih radnji; kao i lica koja obavljaju poljoprivredne delatnosti a nalaze se u evidenciji Centralnog registra obaveznog socijalnog osiguranja.

4) Pratio ukupni fiskalni rezultat (overall fiscal balance po GFS 2001) - Konsolidovani sufit/deficit korigovan za "budžetske kredite" (lending minus repayment prema starom GFS).

5) Republički zavod za statistiku je promenio metodologiju spoljnotrgovinske razmene. U Srbiji je od 01.01.2010. godine, po preporukama odeljenja za statistiku UN, počeo da se primenjuje opšti sistem trgovine, koji predstavlja širi koncept od prethodnog, radi bolje prilagodivosti kriterijumima datim u Platnom bilansu i Sistemu nacionalnih računa. Detaljnije objašnjenje je dato u QM 20, odeljak 4, Platni bilans i spoljna trgovina. Prema novoj metodologiji NBS iz Q2 2014 (u skladu sa BPM6) izuzimaju se sve transakcije vezane za izvoz i uvoz robe na doradu. Usluge dorade će se po novoj metodologiji beležiti u okviru računa usluga. Detaljnije objašnjenje je dato u QM37, odeljak 4, Platni bilans i spoljna trgovina. Podaci su preračunati i dati po novoj metodologiji (IMF BPM6) počevši od 2007. godine.

6) Narodna banka Srbije je u Q1 2008 i u Q2 2014. promenila metodologiju po kojoj izrađuje platni bilans. Promena metodologije 2008. dovela je do manjeg deficita tekućeg računa, i do manjeg salda kapitalnog računa. Detaljnije objašnjenje je dato u QM12, odeljak 6, Platni bilans i spoljna trgovina. Promena metodologije 2014 (u skladu sa šestim izdanjem IMF's Balance of Payments and International Investment Position Manual - BPM6) dovela je do većeg deficita tekućeg računa, i do većeg finansijskog računa usled višeg iznosa SDI. Detaljnije objašnjenje je dato u QM37, odeljak 4, Platni bilans i spoljna trgovina. Podaci su preračunati i dati po novoj metodologiji (IMF BPM6) počevši od 2012. godine.

7) NBS neto sopstvene rezerve predstavljaju razliku između neto deviznih rezervi NBS i zbira deviznih depozita poslovnih banaka i deviznih depozita države. Detaljnija objašnjenja data su u odeljku Monetarni tokovi i politika.

8) Podaci za 2004, 2005. i 2006. godinu bazirani su na Indeksu maloprodajnih cena. RZS je prešao na obračun inflacije Indksom potrošačkih cena od 2007. godine.

9) Računica zasnovana na 12-m prosejama za godišnje podatke, i na tromesečnim prosejima za kvartalne podatke.